

# PAHAN PROBLEEMI

Pekka Ervastian esitelmä 7.1.1923.

Materialistien on verraten helppo ratkaista kysymys hyvästä ja pahasta. Heillehän paha ei oikeastaan tuota mitään siveellistä ristiriitaa. Heidän mielestään paha ei esiinny minkäänlaisena ulkonaisena välttämättömyytenä. Mutta koska he katselevat koko elämää lopullisen kehityksen kannalta, niin he katselevat ihmisolennonkin sielullista ja henkistä kehitystä aivankuin alhaalta päin luonnolliselta kannalta, ja silloin tuo pahan probleemi ei muodostu heille erikoiseksi siveelliseksi ongelmaksi, sillä se siveellisyys, jonka materialismi tietenkin tunnustaa olevan välttämättömän, on jonkinlaista kehittyvää siveellisyyttä, joka aikojen kuluessa vähitellen ilmenee yhä lisääntyvänä sosiaalisena pyrkimyksenä yhteistunnetta, yhteiselämää ja veljeyttä toteuttamaan. Tällä siveellisyydellä ei ole mitään sellaisen kategorisen imperatiivin voimaa, mistä Kant puhui. Se ei ole mikään yliaistillinen, sisältä- tai ylhäältäpäin vaikuttava voima. Se on vain ihmiskunnan vähitellen kehittyvä tahto, yhä enemmän valaistuva järki ja hienostuva tunne, ei mitään absoluuttista, ehdotonta.

Toiselta puolen ne ihmiset, jotka uskovat, että on olemassa henkinen elämä, jotka uskovat Jumalaan, niinkuin voimme sanoa, jotka uskovat, että olemassaolossa on jumalallinen järki pohjana ja että olemassaololla on jumalallinen tarkoitusperä, sisältö ja päämäärä, he pysähtyvät pahan probleemin eteen huomattavasti hämmästyneimpinä. Heille pahan probleemi ei suinkaan ole kovin helposti ratkaistavissa. Nyt meidän päivinämme voimme jo sanoa, ettei materialismi oikeastaan ole enää muodissa. Ihmiset eivät enää mielellään ole varsinaisesti materialisteja, eivät ainakaan ne, jotka ovat tavallista enemmän ja valppaina tutkineet elämää ja ajatelleet.

Nykyään on muodissa pikemminkin jonkinlainen hieno ja sivistynyt skeptillisuus, joka ei suoraan väitä, että Jumala ja yliaistilliset asiat ovat mahdollomat käsittää, vaan skeptikko ajattelee seuraavaan tapaan: ”Mahdollisesti Jumala on, ja mahdollisesti on olemassa henkinen elämä, ja mahdollisesti ihminen elää kuoleman jälkeen, mutta minä en voi sitä todistaa, en ymmärtää henkistä puolta olemassaolossa. Myönnän kyllä, että materialismi on voitettu kanta, mutta en voi saada itselleni varmaa todistusta esimerkiksi siitä, että Jumala on olemassa. Senvuoksi minun täytyy pysyä epäilevällä kannalla.”

Sellaiset ihmiset eivät tietenkään ole kovin onnelliset; he ovat itse asiassa onnettomat. He tuntevat sisässään: ”Mielelläni minäkin uskoisin Jumalaan, jos vain ymmärtäisin, millainen Jumala on. Kun ottaa huomioon, että Jumala, vaikka hänen väitetään olevan kaikkiviisas ja kaikkihyvä, voi sallia niin paljon pahaa maailmassa tapahtuvan, niin minun mielestäni joko hänen viisautensa on puutteellinen tai sitten hänen hyvyytensä epätäydellinen.” Tämä juuri on vaikea probleemi nykyajan skeptikolle; hän ei osaa sitä ratkaista omalla filosofiallaan.

Toiselta puolen tiedämme, että ne, jotka uskovat Jumalaan, uskovat myös, että kaikki, mitä elämässä tapahtuu, on pohjimmiltaan hyvää ja lohdullista, tai että se lopulta vie johonkin hyvään päämäärään. Joskin vielä meidän päivinämmekä uskovaisista monet sanovat, että ihminen voi joutua iankaikkiseen kadotukseen, niin lempeän ja ajattelevan uskovaisen mielestä se ei ehkä ole uskottavaa. Hän ei sitä paljon ajattele. Hän tajuaa vain sen, että Jumala on ja että Jumala on hyvä, ja että hän tarkoittaa vain hyvää kaikessa ja että lopulta kaikki tulevat hyviksi ja onnellisiksi. Näin ajattelevat lempeät ja todella hurskaat uskovaiset, jotka eivät tunne sisäistä riemua tai henkistä iloa siitä, että jotkut olennot joutuvat ikuisiin kärsimyksiin.

Tämä on itse asiassa vain psykologinen kysymys. Ne, jotka ovat kovia sydämessään ja ajattelemattomia uskossaan Jumalaan, voivat ajatella ja sanoa, että Jumala rankaisee pahoja ihmisiä.

Sensijaan ne, jotka ovat lempeitä sydämessään ja ajattelevat viisaasti, eivät jaksa sulattaa käsitystä ikuisesta helvetistä. Meidänkään ei välttämättä tarvitse ottaa lukuun ikuisen helvetin mahdollisuutta, vaan voimme asettua sille kannalle, että ymmärrämme ja uskomme Jumalan olevan jotakin hyvää, järkeä ja viisautta ja rakkautta. Tässä valossa me vain kysymme, kuinka paha on elämässä ymmärrettävissä?

Kun joku meistä, joka ei tunne olevansa materialisti eikä skeptikkokaan missään ikävässä merkityksessä, vaan joka tuntee uskovansa Jumalaan, lähtee kauniina kesäpäivänä metsään kävelemään ja siellä kaikki hänen ympärillään, tuoksuvat männyt ja kuuset, koivut ja muut puut, ja kun hän kuulee lintujen laulavan puiden oksilla, näkee oravien hyppelevän ja näkee ja kuulee kaikkea sitä elämää, mitä luonnossa on, niin kaikki tuntuu hyvin harmoniselta. Kun hän metsäniityllä istuu kivelle tai mättäälle ja katselee monen värisiä, ihania ja tuoksuvia kukkia, jotka joka puolella ilahduttavat silmää, valkoisia pilvenhattaroita, jotka puhtaina kiitävät taivaalla, näkee hohtavan taivaan sinen, niin hän ajattelee: kylläpä luonto on kaunis, sopusointuinen ja ihana kaikin tavoin – kyllä Jumala on mahtava ja suuri. Vaeltaja ihastuneena toteaa: kuinka viisaasti luonnossa kaikki on järjestetty. Jos hän ottaa käteensä ruohonkorren, lehden tai kukanterän, niin hänen täytyy ihmetellä sitä linjojen puhtautta ja värien runsautta, mikä niissä on. Hänen täytyy ihmetellä sitä viisasta rakennetta, mikä kaikissa organismeissa tulee esille; hänen täytyy ihmetellä Jumalan mahtia ja viisautta, Jumalan ääretöntä järkeä.

Mutta sitten istuessaan mättäällä hänen huomionsa kiintyy eräeseen ilmiöön: hän yhtäkkiä huomaa, kuinka luonnossa jokin isompi eläin hyökkää pienemmän kimppuun, puristaa sen kuoliaaksi, imee sen veren ja syö sen; silloin tuntuu kuin hän saisi piston rintaansa. Hän tulee lätäköön reunalle ja katselee sen elämää. Tuossa on sammakonpoikasia, tuossa on jonkinlaisia toukkia, tuossa kaikenlaisia hyönteisiä ja kirppuja. Ja kun hän tarkastelee tuota, niin hän huomaa, kuinka siellä on raatelevia

toukkia, jotka iskevät sammakonpoikasten kimppuun ja imevät niistä kaiken veren ja jättävät ne sitten kuin tyhjinä pusseina veteen kellumaan.

Hän muistaa, kuinka materialistiset tiedemiehet Darwinin ajoista alkaen ovat sanoneet: ”Luonnossa vallitsee säälimätön taistelu olemassaolosta, jossa aina voimakkaampi pääsee voitolle; heikot sortuvat ja voimakkaat jäävät elämään; se on elämän ja olemassaolon laki.” Kun hän näin ajattele ja muistaa, kuinka luonto on täynnä taistelua, kuinka jo kasvimaailmassa on taistelua olemassaolosta, kuinka sielläkin vahvempi kasvi työntää tieltään heikomman ja kuinka eläinmaailmassa on taistelua vielä suuremmassa mitassa, kuinka petoeläimet raatelevat ja syövät heikkoja eläimiä, niin hänen on vaikea uskoa elämässä olevaan rakkauteen ja hyvään. Nuo heikot olennot, jotka sortuvat – jos ajattelemme eettisiä näkökohtia näiden luonnonilmiöiden kohdalla – ovat paljon rauhallisempia ja lempeämpiä kuin nuo vahvat ja väkevät.

Onko siis jumalallista elämää olemassa luonnossa? Kuinka Jumala sallii sen, jos Jumala on itse hyvyys ja rakkaus, kuinka tuollaiset ilmiöt ovat mahdolliset? Hän ei itse osaa ratkaista tätä kysymystä heti. Ehkä se jää hänelle piinaavaksi kysymykseksi. Mutta ehkä hänellä on joku ystävä, joka on enemmän näitä asioita ajatellut ja joka voi neuvoa, millä tavoin hän voi ymmärtää näitä ilmiöitä luonnossa. Ehkä hän siten pääsee siihen lohdulliseen näkemykseen, etteivät asiat ole sittenkään aivan toivottomat.

Sillä kun hän katselee luontoa aivankuin sisästä päin ja ymmärtää, että luonnossa on aina tajuisia voimia takana – niinkuin tietenkin ihminen ymmärtää, joka uskoo Jumalaan ja henkeen ja näkymättömiin olentoihin, niin silloin tämä asia ei näytäkään niin perin lohduttomalta. Sisäiseltä sielulliselta kannalta katsottaessa luonnon elämässä pyrkii vaikuttamaan kahdenlainen tajunta, kahdenlaiset voimat. Toinen luonnossa ilmenevä tajunnallinen voima on voimakas tahto, lujuus ja rohkeus, ja sen voiman majesteettius ilmenee vahvojen voimana luonnossa. Luonnon

tajuisessa puolessa on takana jonkinlainen tahto valtaan, niinkuin Nietzsche sanoo: "Wille zur macht." Ja tämä tahto valtaan, tahto hallita ympäristöään, on se voima, joka ilmenee noissa voimakkaissa. Se on sama voima, mitä nuo voimakkaat yksilöllisinäkin olentoina tuntevat, mutta niiden takana on itse luonnossa hallitsemishalu, tahto voittaa kaikki esteet ja vaikeudet elämässä. Mutta sen vastakohtana on luonnossa toinen tajunta ja voima, joka ilmenee kaikissa noissa heikoissa. Se on kuin toinen luonnonlaki. Ja se, mikä näissä heikoissa ilmenee, on, kun katselemme sitä sisästä päin yhtenäisenä ilmiönä, on uhrautumisen laki. Vaikka nuo heikot eivät mitään tällaista tietäisi ja tuntisi, niin se, joka katselee luonnon elämää sisästä päin, voi kuitenkin ymmärtää, että suuri yhtenäinen tajunnallinen ilmiö, joka on heikkojen takana, ilmenee luonnossa alistuvaisuutena, pyrkimyksenä antautumaan ja uhrautumaan.

Ja kun Jumalaan uskova tämän ymmärtää, niin hän ei enää katsele näitä ilmiöitä luonnossa niin toivottomalta kannalta. Hän ymmärtää, että luonto on suuri koulu kaikille tajunnan muodoille. Elämä on kuin suuri draama, jossa erilaiset tajunnalliset voimat esiintyvät, ja jossa ne kaikki pyrkivät tulemaan esille. Tajunnan kannaltahan näyttää, niinkuin luonto vielä olisi sokea. Mehän emme sano, että kaikissa näissä olennoissa on itsetietoisuus vallalla. Mehän sanomme eläimistäkin vain sen, että niillä on vaistoja. Kasvikunnan tajunnasta emme paljon edes puhu, sillä on totuttu ajattelemaan, ettei kasvikunnalla ole tajuntaa. Eläinkunnan vaistoilla olemme tarkoittaneet, että eläimellisessä tajunnassa ei ole itsetietoisuutta, vaan että se on sokea ja tottelee vain luonnon sisäistä pakkoa. Siten voimme hyvin ymmärtää, että tuon pakon takana on jonkinlainen tajunnallinen tekijä, jokin voima, joka pyrkii vähitellen tietoiseksi.

Kun tuo Jumalaan uskova, joka samoili metsässä ja niityllä, nostaa katseensa ihmiskuntaan, niin hän huomaa, kuinka ihmiskunnassa nuo syvällä vaikuttavat elämän lait ja tajunnan ominaisuudet pyrkivät heräämään tietoisiksi. Ihmiskunta on

sellainen elämän ilmennysmuoto, jossa järki, ajatus, tietoisuus, katselee, harkitsee ja pyrkii selvyteen. Ihmiskunta on kehittynyt eläinkunnasta. Siihen on tullut lisää tuo ajatteleva järki, tuo pohtiva ymmärrys, selvyteen pyrkivä ajatus. Muutoin ihmiskunnalla on eläinkunnan ominaisuudet. Vielä vaikuttavat nuo samat voimat, mitkä vaikuttavat luonnossa. Ihmiskunnassakin elää tuo vallan halu, tuo tahto hallita, voittaa ja poistaa esteet. Se vallanhalu pyrkii esille ihmiskunnan vahvimmissa ja sopeutuvimmissa yksilöissä. Pitkin ihmiskunnan historiaa näkee saman taistelun olemassaolosta. Väkevimmat ja sopeutuvimmat yksilöt pyrkivät voittamaan heikommät ja sortamaan heitä.

Mutta toiselta puolen huomaamme ihmiskunnassa tuon toisen ominaisuuden vaikutusta varsinkin silloin, kun ihmiskunta vielä oli hyvin lähellä eläinkuntaa. On olemassa tiettyä heikkoutta, ja tämä ei ehkä ollut miellyttävää sille, joka oli heikko; eihän kukaan mielellään kärsi ja ole poljettu ja sorrettu. Mutta kuta enemmän ihmiskunta kehittyy ja kasvaa henkisesti, tullen samalla itsetietoiseksi, sitä enemmän voimme huomata näissä heikoissa ihmisissä ja yksilöissä ilmenevän jotain muutakin; heissä tulee esille kärsivällisyyttä, alistuvaisuutta kärsimykseen, anteeksiantoa, hyvyttä. Tämä ilmiö suorastaan todistaa, että kaiken näennäisesti heikon, mitättömän ja turhan pohjana on olemassa merkillinen uhrautumisen ja rakkauden laki, joka hämmöittää jo eläinkunnassa, vaikka ei ole siinä vielä tietoinen. Ihmiskunnassakin se aluksi oli itsetiedoton eikä saa aikaan juuri muuta kuin alemmanlaatuisia eläimellisiä ja katkeruuden tunteita. Alussa ehkä oli niin, mutta vähitellen sitten herää tuo ihmeen rauhallinen ja suurenmoinen luonnonlaki ainakin joissakin yksilöissä, joka ilmenee itsensä kieltämisenä, uhrautuvaisuutena ja alistumisena. Ja se silloin todistaa, että on olemassa voima, joka saa aikaan rakkautta ja uhrautuvaisuutta, enkeliyttä. Ihminen on ihmeellinen olento luomakunnassa, sillä hän ei enää ole pakoitettu toimimaan vaistomaisesti. Toistaiseksi

suurin osa ihmiskunnan teoista on vieläkin vaistomaista, mutta ihmiset eivät ole tuomitut elämään eläimen tasolla. Ihmisen tulee kasvaa tiedossa. Hän on järkevä ja ajatteleva olento.

Tutkikaamme itseämme. Me voimme tulla tietoisiksi niistä voimista, jotka meissä vaikuttavat. Sentähden ihmisen yhteydessä puhutaan pahasta syvemässä ja ihmeellisemmässä merkityksessä kuin konsanaan eläinten yhteydessä. Ihmiskunnassa ilmenee siveellinen paha ja siveellinen hyvä. Voimme sanoa vallantahtoa ihmiskunnassa eläimellisyydeksi. Se on samalla nautinnon himoa ja kaikenlaista itsekkyyttä. Voimme samalla nimittää tuota toista luonnonvoimaa, uhrautumisen lakia, enkeliydeksi. Eläinkunnassa se on vielä kovin hämäränä, mutta ihmiskunnassa se on havaittavissa. Ihminen järkevänä ja ajattelevana olentona on asetettu niiden kahden mahdollisuuden – eläimen ja enkelin – väliin. Tietenkin hän voi antaa eläimen vaikuttaa itsessään, ja pakottaa itseään kaikenlaisiin vaistomaisiin, alkukantaisiin tekoihin. Mutta hän voi antaa myöskin enkelin vaikuttaa itsessään, ja silloin hän, ensin vaistomaisesti ja sitten tietoisesti, tottelee hyvyyden ääntä itsessään.

Ihmisellä on mahdollisuus tutkia itseään ja pyrkiä tietoiseksi itsessään vaikuttavista voimista, jolloin hän löytää itsestään tuon eläimen ja tuon enkelin. Alussa tuntuu kuin enkeli olisi ihmisessä enemmän piilossa kuin eläin. Siksi ihminen aluksi näkee vain tuota eläimellisyyttä, eläimen halua valtaan. Jos hän ei sitä vastusta, hän ikäänkuin hyväksyy itsekkyyden ja alemman puolen itsessään, jolloin hän on siveellisesti vielä kehittymätön. Mutta jokainen ihminen on siveellinen olento; hän voi ajatella ja arvostella omaa itseään. Jokaisessa ihmisessä on jo tuo enkelinkin ääni. Me olemme jo niin kauan vaeltaneet tämän maan kamaralla ihmiskuntana, olemme jo niin paljon kehittyneet sielullisesti ja henkisesti, että uskomme omantunnon olemassaoloon, että on olemassa jokin merkillinen hyvyyden ääni, joka kuiskii hyvydestä, rakkaudesta ja uhrautumisesta. Jopa materialistit

puhuvat siveellisyydestä ja koettavat tutkia tuota enkelin ääntä. He tietenkin tekevät sen niin järkevästi kuin mahdollista. He sanovat, että omatunto on hyvän ääni ihmisessä, kuin laajempi järki, joka todistaa, että on parempi toimia veljellisessä yhteistyössä kuin yksinään. Omatunto on vaisto, joka saattaa ihmiset rakentamaan yhteiskuntia, joissa ihmiset suojelevat toisiaan muita vastaan. Tuohon tapaan materialisti ajattelee. Käytännöllisesti ajatellen hän on tietysti oikeassa, mutta metafysiillisesti ja Jumalaan uskovan kannalta tämä enkeliys, tämä hyvyyden ääni ihmisessä ei ole vain kehittynyttä järkeä, vaan se on sitä samaa, mitä havaitsemme heikon antautumisessa ja uhrautumisessa, jossa jo kuuluu jonkinlainen ihmiskunnassakin vaikuttava hyvyyden, rakkauden ja uhrautuvaisuuden ääni.

Sentähden Jumalaan uskova huomaakin, että ihminen on todella siveellinen olento. Kysymys hyvästä ja pahasta on todella siveellinen kysymys: kummanko valitset, eläimen vaiko enkelin? Valitsetko mieluummin tien valtaan, kunniaan, rikkauteen, nautintoihin ja kaikkeen hyvään vaikkapa sortamalla muita ja työntämällä heidät tieltäsi? Vai tahdotko tehdä ainoastaan oikein, menetellä lempeästi ja ajatella aina toistenkin parasta? Tahdotko olla siveellinen ihminen, joka jo nyt näissä olosuhteissa maan päällä koettaa toteuttaa sitä, mikä ei vielä tähän mennessä ole toteutunut? Tämä kysymys asettuu ihmisen eteen sentähden, että hän pohjimmiltaan on siveellinen olento.

Mutta sittenkin Jumalaan uskova kysyy, minkä tähden sitten on niin paljon paha ja kärsimyksiä? Minkä tähden elämä ja jumalalliset lait ovat sellaiset, että ne antavat pahalle noin paljon valtaa ja voimaa? Miksi voimakkaat ja pahat saavat niin paljon valtaa ihmiskunnassa. Ei ole kysymys voimakkuudesta ja heikkoudesta, vaan pahuudesta ja hyvydestä. Miksi juuri pahat olennot, jotka eivät ota lukuun toisten ihmisten elämää, maailmassa menestyvät; mistä johtuu, että he voivat panna toimeen sotia ja hirmuisia asioita sekä syöstä miljoonat ihmiset kurjuuteen? Eikö Jumalalle ole mahdollista estää sitä? Onhan



sentään hyviäkin ihmisiä maailmassa. Miksi he eivät pääse määräämään ja järjestämään olosuhteita sellaisiksi, ettei syöstäisi ihmiskuntaa kaikenlaisiin onnettomuuksiin, sotiin ja julmuuksiin? Miksi asiat ovat näin kummallisesti maailmassa? Silloin Jumalaan uskova lohduttaa materialistia sanomalla: Kuinka olet niin epälooginen ja lapsellinen, ettet huomaa, että kaikki saa alkunsa olemassaolon taistelusta. Materialisti sanoo, että heikot ovat olemassa vain sitä varten, että vahvemmat voisivat heitä sortaa, ja hyvät sitä varten, että pahoillakin olisi jotakin iloa saadessaan heitä sortaa. Mutta se ei lohduta Jumalaan uskovaa. Enemmän lohdutusta hän saa siltä ystävältä, joka on näitä asioita ajatellut ja joka hänelle sanoo: ”Katso, rakas ystävä, hyvällä ja Jumalalla ei vielä ole ylivaltaa maan päällä. Jumala on aivan kuin valtaistuimeltaan syösty kuningas. Maailmassa hallitsee vielä julmuus, voima ja väkivalta.”

Mutta miksi Jumala ei vielä hallitse? Sentähden, että Jumalalla ei ole mitään muuta mahdollisuutta hallita maan päällä kuin ihmisten kautta ihmisten sydämissä. Ja ihmisten pitäisi antaa valta Jumalalle, asettaa Jumala hallitsijaksi. Sentähden kaikista viisaimmat ihmiset, niinkuin Jeesus Kristus, opettavatkin: ”Kaikki hyvät ihmiset rukoilkoot aina, että Jumalan tahto, joka tapahtuu taivaissa, tapahtuisi maankin päällä.” Sillä Jumalan tahto ei tapahdu vielä maan päällä. On ajattelematonta syyttää Jumalaa kaikesta pahasta ja kärsimyksestä; se ei ole Jumalan syy. Sehän johtuu siitä, että Jumalalla ei vielä ole valtaa. Jumala pyrkii tietenkin hallitsemaan maankin päällä, niinkuin hän hallitsee taivaissa, mutta Jumala voi päästä hallitsemaan maan päällä ainoastaan ihmisten välityksellä.

Orgaanisessakin luonnossa Jumala pyrkii hallitsemaan. Mutta se ei vielä ole mahdollista eläinkunnassa, jossa väkevämmät ja voimakkaammat jäävät eloon ja heikot sortuvat vasten tahtoaan. Ja oikeastaan se onkin Jumala, joka näissä heikoissa sortuu. Ihmiskunnassakin Jumalan voima on vielä heikko, vaikka Jumalan voima siinä pyrkii tietoiseksi. Heikoissa

ihmisissä Jumala on päässyt verraten tajuikeksi, sillä nuo heikot tuntevat voivansa rakastaa, antaa anteeksi, sortua ja alistua. Heissä on hyvyyden voima päässyt jossakin määrin tietoiseksi. Mutta ennenkuin jumalallinen pyhyys pääsee tietoiseksi useammassa ihmisessä ja lopulta kaikissa ihmisissä, Jumalan ihana tuhatvuotinen valtakunta, jossa kaikki ovat hyviä, ei voi toteutua – ei ennenkuin enkeli meissä on päässyt voitolle. – Näin selittää tuo kokenut ystävä ja Jumalaan uskova saa siitä jonkinlaista lohdutusta.

Mutta silti hän edelleen kysyy: Jos on niin, ettei Jumala vielä ole täysin itsetietoinen ihmiskunnassa, vaikka siihen pyrkii, niin kuinka on ymmärrettävissä, että näkyvä aineellinen luonto on niin äärettömän viisaasti järjestetty? – Tuossa metsässä kulkiessani ja niityllä istuessani ensimmäiseksi ajattelin, että luonto on viisaasti organisoitu ja järjestetty; jokaikinen kasvi, jokaikinen eläin, jokaikisen ihmisen ruumis on merkillisen nerokkaasti rakentunut. Kuinka tuo jumallinen viisaus ilmenee noin nerokkaana luonnossa, ja sinä kuitenkin väität, ettei Jumalalla ole valtaa edes ihmiskunnassa? Jos luonto ja ihmiskuntakin olisi pelkkää kaaosta ja taistelua olemassaolosta, niin voisin ymmärtää, että Jumala on se, joka pyrkii vähitellen tietoiseksi. Mutta kuinka voimme ymmärtää sen, että hänellä luonnossa on noin suuri valta. Luonnossa ilmenee mitä suurin järki, vaikka samalla kyllä merkillinen järjettömyys.

Kun Jumalaan uskovamme tekee tämän kysymyksen, silloin hän on itseasiassa kohdannut sen filosofisen ongelman, jota on miltei mahdoton ratkaista pelkästään filosofisesti ja omalla järjellä. Miksi Jumala ei luonut sellaista maailmaa, että hänellä olisi valta? Onhan hän osannut järjestää kaikki aineelliset olot niin sopusuhtaisesti ja viisaasti, että näyttää aivan siltä kuin suuri taiteilija olisi suunnitellut kaiken. Kuinka Jumala ei ole voinut järjestää elämää siten, että ihminenkin tulisi jumalalliseksi oleneksi vähäisemmin kärsimyksin ja ponnistuksin?

Nytkin tuo kokeneempi ystävä puuttuu asiaan ja puhuu: Tämä kysymys todella kaipaa syvempää kokemusta. Voin sanoa sinulle, ja sinä voit ymmärtää sen, että moraalit ja siveellisyys perustuu tietenkin siihen, että paha on olemassa, että ihmisellä on mahdollisuus olla pahakin. Eläin tottelee vain vaistoa; se ei ole hyvä eikä paha. Jos ihminen olisi alusta alkaen luotu enkeliksi, joka ei pystyisikään olemaan muuta kuin hyvä, niin mitä ansiota hänelle siitä olisi? Hän tottelisi vain vaistomaisesti jumalallisia määräyksiä; hän olisi itsetiedoton olento, tosin äärettömän kaunis ja hyvä, mutta ei ollenkaan tietäisi sitä hyväksi, koska ei olisi itse valinnut ja päättänyt, että tätä minä tahdon ja tätä en. Se olisi hänelle vain vaistoa. Mutta ihminen on olento, joka kehittyy siveelliseksi. Hän oppii rakastamaan hyvää ja kieltämään pahan ja luopumaan siitä. Ihmisellä on aina kaksi mahdollisuutta, niinkuin hänellä on kaksi kättä, ja sanotaanhan myös, että vasemman käden puolella ovat kaikki pahat, vasen tie vie pahaan, oikealla oleva tie vie hyvään. Ihmisellä on siis mahdollisuus sekä pahaan että hyvään, ja siihen perustuu hänen siveellisyytensä ja hänen jumalallisuutensa ja hänen itsetietoisuutensa. Hän ei voisi tulla itsetietoiseksi, ellei hän voisi valita myös pahaa. Ilman valinnanvapautta hän ei voisi antaa hyvälle arvoa. Jos ihminen ei saisi kokea vallanhimoa ja voimakasta nautinnonhimoa, hän ei voisi oppia ymmärtämään, mikä ihanuus piilee kieltäytymisessä, alistumisessa ja rakkaudessa. Sentähden elämä on koulu; sentähden hänen täytyy monta kertaa syntyä tänne maailmaan, että hän saisi syödä hyvän- ja pahantiedon puusta, saisi kokea pahaa ja hyvää. Lopulta sitten, kun hän on kyllikseen kokenut pahaa ja alkanut aavistaa hyvää, hän sanoo itselleen näin: "En enää tahdo palvella pahaa, en asettua tuon eläimellisen voiman palvelukseen. Tahdon vapaasta halustani palvella hyvää, kestää, alistua ja vaikka sitten sortuisinkin. Tahdon palvella hyvyttä ja rakkautta ja rakastaa. Tahdon palvella enkeliä itsessäni."

Ihminen voi tehdä tämän päätöksen. Ja lopulta hän päätyy hyvään. Ennen hyvään uskovat ihmiset tullessaan maailmaan

joutuivat ristiinnaulituiksi tai murhatuiksi, mutta eivät he silti kieltäneet hyvää, vaikka kuolema ja kärsimykset uhkasivat heidän fyysillistä ruumistaan. Ruumis oli kuolevainen. Se oli tänne syntynyt kuollakseen aikanaan. He itse olivat jumalallisen tajunnan ilmennyksiä. He olivat hyviä ihmisiä ja he tiesivät, että heidän korkein tavoitteensa oli hyve ja rakkaus. – Näin selittää tuo kokenut ystävä Jumalaan uskovalle.

Tämä kuitenkin sanoo: Kyllä minä tuon käsitän. Mutta jos on olemassa vain yksi Jumala, niin onko tuo Jumala sitten ikäänkuin jakaantunut siten, että hän on sekä paha että hyvä, ja voiko olla olemassa jokin pahan prinsippi?

Tähän vastaa tuo kokeneempi ystävä: Sinä kosketat suurta mysteeriä, enkä tiedä, uskallanko paljastaa sen sinulle. Tämä on hyvin suuri salaisuus. Sinä ymmärrät, ettei voi olla monta elämää eikä monta olemassaoloa. Ei voi olla monta Jumalaa. Ei voi olla monta pääprinsiippiä, pääperustetta eli ehdotonta absoluuttista olemusta. Ei voi olla muuta kuin yksi. Siihen yhteen täytyy sisältyä sekä paha että hyvä. Koska siinä yhdessä on siis pahakin kätkettyinä ja vallitsee laki, että hyvä voittaa pahan, niin eikö voida tuntea, että pahan probleemi yhden ainoan absoluuttisen elämän kannalta ei ole niin raateleva, koska paha on ohimenevä ilmiö? Paha tietenkin ilmenee yhä uudelleen, kun syntyy uusi maailmankaikkeus ja elollinen elämä. Silloin on aina pahakin mukana kuin varjona valon ohessa, kuin yönä päivän rinnalla, välttämättömänä harhana ja ihmeellisenä taikavoimana.

Juutalaisten Vanhassa Testamentissa, Jobin kirjassa sanotaan, että myös paha on Jumalan palvelija, sillä se paha, joka siinä esiintyy personoituna olentona, on eräs niistä korkeimmista enkeleistä, jotka istuvat Jumalan neuvospöydän ympärillä. Tuo paha siellä on korkea, loistava enkeli, joka pitää huolen siitä, että kaiken hyvän pitää olla voimakasta ja itsetietoista. Se paha sanoo: "Anna minun koetella vielä tuota Jobia, jota Sinä niin ylistät. Anna minun koetella, pysykö hän Sinun palvelijanasi."

Jos tältä kannalta katselee pahan probleemia, niin on se lopullinen filosofinen ratkaisu. Mutta et sinä sitä vielä käytännössä osaa ratkaista. Sinun on koettava paljon näkymättömän maailman asioita, ennenkuin voit todella ymmärtää tämän asian. Mutta koeta syventyä tuohon vanhaan käsitykseen Jumalasta kolmikasvoisena, jotka ovat ikäänkuin Jumalan kolme naamaria: järki, rakkaus ja majesteettius. Isä on majesteetti, Poika on rakkaus ja Pyhä Henki on järki. Katsele sitten, miten elämä on järjestetty tässä meidän kosmoksessamme, niin näet, että Jumalan Pyhä Henki vaikuttaa aineeseen ja hallitsee ainetta kaikissa sen muodoissa. Kaikki on nerokkaasti sommiteltu ja rakennettu. Jumalan järki siinä vallitsee. Luonto on ihmeellisesti organisoitu, koska Jumalan järki hallitsee aineessa. Jumalan Poika, rakkaus, joka on Jumalan kuva täydellisestä ihmisestä, pyrkii vähitellen luonnossa esille. Rakkaus ei lainkaan esiintyisi, ellei Isän Jumalan hävittävä ja samalla ihmeellisesti uudesti luova ja rakentava tahdonvoima ja majesteetti asettuisi aivankuin taisteluun pahan kanssa. Isän mahti näkyy siinä, että kaikki elävät olennot tahtovat olla olemassa. Jumala taistelee olemassaolonsa puolesta. Mutta se on Poika, jonka rakkaus on niin suuri, että hän lunastaa koko elämän. Jumalan Poika sovittaa Isän. Rakkaus lopulta vie voiton Isän mahtavasta tahdosta siten, että rakkaus ottaa vastaan Isän majesteetin, ottaa itseensä Isän tahdon ja mahdin.

Ja silloin kun maan päällä esiintyy ihminen, joka voi sanoa niinkuin Jeesus Kristus sanoi: ”Minä en ole ainoastaan Jumalan Poika.” Kun sellainen ihminen esiintyy, niin hänessä on Isän mahtava majesteetti samalla, kun hänen sydämessään on Jumalan Pojan rakkaus ja hänen päässään on Pyhän Hengen järki. Sillä ihmisellä on silloin valta paitsi kaikkiin eläviin olentoihin nähden myös Jumalan mahdin avulla valta koko olemassaoloon, niin että hän voi sanoa niinkuin Jeesus Kristus: ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä.” Silloin on hänessä olemassaolon probleemi ratkaistu.

Sentähden me kaikki voimme nostaa katseemme Jeesukseen Kristukseen, jossa kaikki olemassaolon ja elämän probleemit saavat ratkaisunsa. Voimme kaiken pahan ja kärsimyksen keskellä saada rauhan henkeemme ja sieluumme tietäessämme, että hänessä on ihmiskunnan pyrkimys hyvään saavuttanut täyttymyksensä.